

Dr hab. Bożena Balcerzak-Paradowska

Profesor w Instytucie Pracy i Spraw Socjalnych

Recenzja

osiągnięć naukowo-badawczych, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej w postępowaniu habilitacyjnym **dr Joanny Szczepaniak-Sienniak** w *dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce*

1. Uwagi wstępne

Przy ocenie dorobku naukowo-badawczego dr Joanny Szczepaniak- Sienniak zastosowałam zasady i kryteria określone dla trybu postępowania habilitacyjnego, zawarte w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz 882 i 1311);
- Rozporządzenie Ministra nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 roku w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych(Dz.U. nr 179, poz.1065);
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego (Dz.U. nr 196, poz. 1165);
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków prowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2014 r. poz.1383).

Prace związane z przygotowaniem recenzji zostały podjęte na podstawie pisma Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 9 stycznia 2018 roku (Nr. BCK-I-L-8178/17) powołującego mnie w skład komisji habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego **dr Joanny Szczepaniak-Sienniak**, w charakterze recenzenta. na recenzenta

2. Ogólna charakterystyka Habilitantki

Pani dr Joanna Szczepaniak- Sienniak uzyskała w 2005 roku stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, specjalność polityka społeczna, nadany uchwałą Rady Wydziału Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu (obecnie: Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu) na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej pt. *„Placówki socjalizacyjne w Polsce wobec współczesnych wymagań opieki kompensacyjnej”*. (promotor: dr hab. Adam Kubów, prof. AE). Od 2005 roku była zatrudniona na stanowisku asystenta w

Katedrze Socjologii i Polityki Społecznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, a od 2007 roku –do chwili obecnej na stanowisku adiunkta w tejże Katedrze. W latach 2006-2014 pracowała jako starszy wykładowca w Instytucie Ekonomii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Głogowie.

(W przedstawione dokumentacji brak jest pełniejszego CV pozwalającego na uzyskanie informacji o przebiegu kariery zawodowej przed uzyskaniem stopnia doktora).

3. Osiągnięcia naukowo-badawcze, wskazane przez Habilitantkę, zgodnie z Art.17 ust 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku, jako główne osiągnięcia naukowe

Osiągnięciem wybranym przez Habilitantkę z własnego dorobku naukowo-badawczego uzyskanego po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych jest cykl publikacji nt. ***Polityka społeczna państwa wobec dysfunkcjonalności i deinstytucjonalizacji rodziny w Polsce, po 1989 roku.*** Habilitantka wskazała 28 pozycji bibliograficznych w postaci artykułów w monografiach i czasopismach naukowych indeksowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, opublikowanych w latach 2007-2017, po uzyskaniu stopnia doktora. Z wyjątkiem dwóch pozycji pozostałe są wyłącznie autorstwa Habilitantki.

Wskazany cykl publikacji jest rezultatem studiów i analiz prowadzonych przez dr Joannę Szczepaniak-Sienniak nad uwarunkowaniami funkcjonowania i przemianami polskiej rodziny oraz polityki państwa w tym zakresie (str.5 Autoroferatu). Tak szeroko zarysowany zakres zainteresowań naukowych znalazł swoje „ przełożenie” na węższy obszar zagadnień, wokół których Habilitantka

skupiła uwagę, a mianowicie na problemy dysfunkcjonalności i deinstytucjonalizacji rodziny w powiązaniu z polityką społeczną państwa wobec tych problemów.

Politykę społeczną Habilitantka definiuje „jako celowe i bezpośrednie (*explicite*) działania rządowych instytucji (*policy*), łącznie z administracją samorządową, na rzecz poprawy warunków powstawania, rozwoju i funkcjonowania rodziny. Zamiennie działania te ujmuję jako politykę rodzinną, stanowiącą (...) jedną z subdyscyplin polityki społecznej” (str.6 autoreferatu).

W tym miejscu nasuwa się refleksja o zasadności zamiennego stosowania pojęć: *polityka społeczna*, *polityka społeczna na rzecz rodziny*, *polityka rodzinna*. Ten ostatni termin utrwalił się w literaturze przedmiotu i w działaniach praktycznych (m.in. poprzez liczne programy polityki rodzinnej). Wyróżnikiem polityki rodzinnej jest zarówno to, że jej adresatem jest rodzina 9 polityka społeczna ma znacznie szerszy zakres podmiotowy) , ale że właśnie rodzina poprzez realizację społecznych funkcji, działania na rzecz tworzenia kapitału ludzkiego i społecznego, stanowi ważny, aktywny podmiot polityki rodzinnej. *Polityka społeczna na rzecz rodziny* wskazuje na rodzinę tylko jako odbiorcę działań prowadzonych w ramach tej polityki. Pojęcie *polityka rodzinna* podkreśla potrzebę i zasadność działań nie „na rzecz” ale „z rodziną”.

Zagadnienie następstw dysfunkcjonalności rodzin jakim jest sieroctwo społeczne, stanowiące wyzwanie dla publicznych podmiotów polityki społecznej jest kontynuacją wcześniejszych zainteresowań naukowych Habilitantki, znajdujących swój wyraz w rozprawie doktorskiej. Na kolejnym etapie swojej pracy naukowo-badawczej pogłębia ten wątek, co przyczynia się do poszerzenia wiedzy w tym zakresie.

W literaturze przedmiotu dysfunkcjonalność rodziny ma szerokie znaczenie i wiązana jest z nieprawidłowościami w realizacji wszystkich funkcji rodziny, szczególnie funkcji społecznych (co zostało podkreślone w autoreferacie – str 7). W swoich studiach i analizach nad „dysfunkcjonalnością” rodziny Habilitantka skupiła się na nieprawidłowościach w realizacji funkcji wychowawczej i opiekuńczej, kładąc nacisk na skutki tej nieprawidłowości którym jest sieroctwo społeczne i potrzeba kompensacji tego zjawiska w postaci odpowiednich działań prowadzonych w ramach polityki państwa: zapewnienie opieki kompensacyjnej (piecza zastępcza) i rozwiązań instytucjonalnych mających na celu pomoc rodzinom dysfunkcyjnym. Wyrazem tych zainteresowań naukowych jest cykl publikacji poświęconych konceptualizacji opieki kompensacyjnej i krytycznej ocenie istniejących rozwiązań w tym zakresie: ***Kierunki przekształceń placówek socjalizacyjnych a wymagania opieki kompensacyjnej. Wnioski i refleksje z badań własnych; Miejsce opieki kompensacyjnej w zabezpieczeniu społecznym; Usamodzielnienie wychowanków placówek***

socjalizacyjnych – dylematy i zastrzeżenia; Sieci wsparcia opieki kompensacyjnej w Polsce; Zasada pomocniczości w systemie opieki nad dzieckiem i rodzina – założenia a rzeczywistość. Podjęto w nich próbę uporządkowania definicji i pojęć w zakresie form opieki nad dzieckiem osieroconym, uwarunkowań opieki kompensacyjnej w szerokim kontekście czynników normatywnych, prawno-instytucjonalnych, infrastrukturalnych i ekonomicznych. Podejście krytyczne Habilitantki do zagadnień związanych z działaniami prowadzonymi w ramach polityki społecznej ujawnia się w ocenie istniejących rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz w propozycjach podniesienia znaczenia polityki państwa i administracji samorządowej w zakresie opieki kompensacyjnej i prawidłowej realizacji jej funkcji, polegającej m.in. na doprowadzeniu do usamodzielnienia wychowanków placówek socjalizacyjnych. W artykule poświęconym usamodzielnieniu się wychowanków placówek socjalizacyjnych Autorka odnosi się krytycznie do pojęcia „usamodzielnienia” wynikającego z ustawy o pomocy społecznej, a przede wszystkim do działań związanych z realizacją procesu usamodzielnienia.

Wzbogaceniem wiedzy o opiece kompensacyjnej w przypadku dysfunkcjonalności rodzin są rozważania Habilitantki zawarte w artykule pt. *Sieci wsparcia opieki kompensacyjnej w Polsce.* Odnosząc się do literatury naukowej Habilitantka identyfikuje i wyjaśnia strukturę i cechy relacji podmiotowych okresowej sieci wsparcia według kryteriów: podmiotowych, przedmiotowych i czasowych. Na tej podstawie określa miejsce i rolę podmiotów tej sieci: rodziny, instytucji, państwa (w jego zadaniach regulacyjnych) w działaniach na rzecz kompensacji sieroctwa społecznego, z uwzględnieniem zasady pomocniczości, jako jednej z naczelných zasad polityki społecznej i rodzinnej, wynikającej z obowiązującego porządku prawnego (zasada konstytucyjna).

Walorem prac Habilitantki jest przedstawianie propozycji rozwiązań praktycznych mających na celu likwidację zidentyfikowanych przez nią nieprawidłowości w opiece kompensacyjnej oraz pożądaných kierunków zmian. Ujawnia się to zwłaszcza w takich artykułach jak: *Problemy wspierania rodzin i pieczy zastępczej* oraz *Wyzwania polityki społecznej wobec pieczy zastępczej* – w których zwraca – moim zdaniem słusznie – uwagę m.in. na potrzeb zintegrowanych działań o charakterze profilaktycznym, wspierających rodzinę, które mogłyby zapobiec jej dysfunkcjonalności, a w konsekwencji sieroctwu społecznemu.

Aplikacyjny charakter prac dr Joanny Szczepaniak –Sienniak zasługuje na podkreślenie. Jej prace wpisują się w nurt dyscypliny nauki o polityce społecznej mającej swój podwójny wymiar – badań podstawowych – pozwalających na pogłębienie rozpoznania zjawisk społecznych i wyjaśnianiu

ich uwarunkowań oraz kierunków, zasad i funkcji polityki społecznej i polityki rodzinnej wobec tych zjawisk a także badań stosowanych, których wnioski są możliwe do wykorzystania w praktyce.

Habilitationka podjęła też analizę komparatywną w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych na bazie regulacji polskich i standardów międzynarodowych (artykuł pt. ***Polskie a europejskie standardy w dziedzinie opieki nad rodzin i dzieckiem***). W tym miejscu trzeba zasygnalizować pewną niespójność między tytułem artykułu a jego treścią. Obok dokumentów Unii Europejskiej punktem odniesienia do rozważań jest w większym stopniu Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka oraz inne dokumenty międzynarodowe (np. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka) które mogą – zdaniem Autorki stanowić podstawę „ określenia kierunków i standardów w dziedzinie organizacji i funkcjonowania opieki nad rodziną i dzieckiem” Z tego względu w tytule artykułu zamiast „ standardów europejskich” powinny znaleźć się „ regulacje międzynarodowe”.

W analizach i studiach nad zjawiskiem dysfunkcjonalności rodzin większa uwaga została położona przez Habilitationkę na skutkach tej dysfunkcjonalności (sieroctwie społecznym i konieczności stosowania opieki kompensacyjnej jako instrumentu realizacji funkcji naprawczej polityki społecznej i rodzinnej), w mniejszym – na przyczynach tego zjawiska jakim są dysfunkcje w rodzinie i powiązania ich z profilaktyczną (zapobiegawczą) funkcją tych polityk. Nie oznacza to jednak całkowitego pominięcia tego wątku. Znalazło to swój wyraz – jakkolwiek we fragmentarycznej formie w artykule ***Spółeczno-ekonomiczne warunki funkcjonowania rodzin jako źródło sieroctwa społecznego – implikacja i rekomendacje***, w którym scharakteryzowano rodziny dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Charakterystyka rodzin według cech demograficzno- społecznych o sytuacji materialnej rodzinie stanowić może dopiero punkt wyjaśnienia do rozpoznania przyczyn dysfunkcjonalności rodziny i sieroctwa społecznego. Takiej pogłębionej analizy zabrakło w niniejszym artykule. Tym zagadnieniom dr Joanna Szczpaniak-Sienniak powinna poświęcić więcej uwagi; identyfikacja przyczyn dysfunkcji rodziny prowadzącej do tak drastycznego zjawiska jakim jest sieroctwo społeczne jest podstawą tworzenia rozwiązań o charakterze profilaktycznym, zapobiegawczym – na które – słusznie zwróciła uwagę Autorka w części „Podsumowanie i wnioski” wyżej wymienionego artykułu.

Pogłębiona analiza przyczyn dysfunkcji rodziny pozwoliłaby Habilitationce dostrzec powiązania między oba nurtami jej zainteresowań badawczych: dysfunkcjonalnością i deinstytucjonalizacją rodziny. W artykule pt. ***Deinstytucjonalizacja rodziny w Polsce. Wybrane aspekty*** Autorka postrzega deinstytucjonalizację przede wszystkim jako zmianę formy rodziny (co podkreśla w sformułowaniu

„detradycjonalizacja rodziny”). Jej rozważania dotyczą głównie zmian w procesach demograficznych (obniżenie się poziomu dzietności, obniżenie się skłonności do zawierania małżeństw, rozpad małżeństw, urodzenia pozamałżeńskie) i strukturze demograficznej rodzin (rodziny niepełne, wielodzietne – przy czym w tym drugim przypadku trudno mówić o detradykjonalizacji) .Pomija przy tym ważny wątek nowych form życia rodzinnego czy quasi- rodzinnego takich jak konkubinaty, rodziny zrekonstruowane, związki typu LAT (Living Apart Together) i in.. Uwarunkowań deinstytucjonalizacji rodziny w Polsce poszukuje w rozwiązaniach prawno-instytucjonalnych oraz sytuacji społeczno-ekonomicznej charakterystycznych dla okresu transformacji. W artykułach wskazanych jako jednotematyczny cykl pomija natomiast wpływ uwarunkowań kulturowych i medycznych (to podejście pojawiło się w artykułach wskazanych jako „inne” m.in. *Uwagi o detradykjonalizacji rodziny w Polsce po przełomie ustrojowym*, który - moim zdaniem powinien być włączony do jednotematycznego cyklu osiągnięć naukowych)).

Deinstytucjonalizacja rodziny to przede wszystkim osłabienie znaczenia funkcji rodziny, modyfikacji sposobów ich realizacji, zwłaszcza funkcji, które decydują o uznaniu rodziny za **instytucję społeczną**. Zagadnienie to zostało ciekawie rozwinięte w artykule: **O idei społecznej odpowiedzialności rodziny jako podmiotu polityki społecznej**. Wychodząc od wybranych koncepcji teoretycznych wyjaśniających zasadność upodmiotowienia rodziny, Habilitantka przeprowadziła wywód dotyczący roli rodziny w działaniach na rzecz bliższego (rodzinnego) i szerszego otoczenia (społeczności lokalnych) – określając tę aktywność jako *społeczna odpowiedzialność rodziny*. Wątek ten zaistniał już w literaturze przedmiotu jako rola rodziny w budowaniu (tworzeniu) kapitału społecznego. Uznając, że „rodzina działa społecznie odpowiedzialnie gdy realizuje swoje instytucjonalne funkcje społeczne) o ważnych implikacjach dla swoich członków oraz dalszego otoczenia) -Autorka nadała tej roli szerszy wymiar, podkreśliła znaczenie postrzegania rodziny jako aktywnego podmiotu polityki rodzinnej (nie tylko biernego odbiorcy działań), odpowiedzialnego za podejmowane działania i ich skutki. Inną sprawą jest natomiast urzeczywistnienie podmiotowego znaczenia rodziny i jej społecznej odpowiedzialności. Jak słusznie zauważa Habilitantka wymaga to zmiany w warunkach funkcjonowania rodzin oraz dostosowania się instytucji (i innych podmiotów polityki rodzinnej) respektujących zasadę podmiotowości, a więc zmian w polskiej polityce rodzinnej.

Zagadnienie to zostało rozwinięte w artykule pt. **Demographic and socio-economic conditions of the restructuring of family policy In Poland** , w którym Autorka poszukuje nowych perspektyw dla polskiej polityki rodzinnej, stawiając trafne pytania o możliwość pełnego zastosowania zasady pomocniczości w zderzeniu z realnymi warunkami funkcjonowania rodzin. Co istotne, zwraca w nim uwagę , że polityka rodzinna powinna obejmować zarówno rodziny, które

funkcjonują prawidłowo (ze względu na pozytywne efekty realizacji przez nie społecznych funkcji) jak i rodziny z trudnościami. Można to uznać za krytyczną ocenę prowadzonej polityki rodzinnej w Polsce, mającej charakter polityki socjalnej, adresowanej do rodzin o niskich dochodach i dysfunkcjonalnych (Artykuł został opublikowany w 2014 roku a więc w okresie dominacji socjalnego charakteru polityki rodzinnej). Za najbardziej perspektywiczne instrumenty upodmiotowienia rodziny Autorka uznała usługi społeczne. Należy żałować, że w kontekście tej konkluzji nie powstał autorski artykuł oceniający rolę i znaczenie świadczenia wychowawczego czyli Programu 500+ .

W obszarze badań i analiz w zakresie deinstytucjonalizacji rodziny znalazł się też artykuł poświęcony zmianom w relacjach wewnątrzrodzinnych, zwłaszcza międzypokoleniowych oraz uwarunkowaniom tych zmian (***Spółeczno-ekonomiczne uwarunkowania relacji między pokoleniowych w rodzinie we współczesnej Polsce – wybrane zagadnienia***). Autorka zwraca w nim uwagę na zróżnicowanie czynników kształtujących te relacje, głównie o charakterze materialnymi oraz wynikających ze statusu społeczno-ekonomicznego rodziny. Podkreśla, że rodzi to konsekwencje dla polityki rodzinnej i w jej ramach konieczność poszukiwania rozwiązań na rzecz wzmacniania solidarności międzygeneracyjnej i sieci wsparcia rodzinnego, dostosowanych do różnych sytuacji w tym zakresie, stwarzających szanse na realizację tej polityki w oparciu o zasadę pomocniczości.

Zainteresowania badawcze Habilitantki polityką rodzinną mają charakter ciągły; stara się ona śledzić przebieg założeń i realizacji tej polityki na kolejnych etapach jej rozwoju. Przykładem tego jest artykuł pt. ***Polityka rodzinna państwa we współczesnej Polsce***, w którym zwraca uwagę na uwarunkowania tej polityki, ze szczególnym naciskiem na okres po 2008 roku kiedy to –Jej zdaniem – nastąpił przełom w podejściu do potrzeb i sytuacji rodzin, przekładający się na wprowadzenie nowych rozwiązań i instrumentów polityki rodzinnej. Rozważania nad tym zagadnieniem osadza w szerszym kontekście dyskusji dotyczącej kierunków przeobrażeń zadań współczesnego państwa opiekuńczego, zwłaszcza w sytuacji kryzysu ekonomicznego tego okresu.

Podstawą prowadzonych analiz są w większości przypadków dane zastane: literatura przedmiotu, dane statystyczne, wyniki istniejących badań , akty prawne, dokumenty. W mniejszym stopniu prace wiążą się z pozyskiwaniem danych pierwotnych poprzez prowadzenie własnych badań empirycznych. Dane zastane stanowią dla Habilitantki podstawę do refleksji intelektualnych i dążenia do pogłębienie analiz nad danym zjawiskiem społecznym, jego uwarunkowaniami i sposobami rozwiązań (w ramach polityki społecznej/ rodzinnej). Są też podstawą pogłębionej analizy prowadzonej w oparciu o nie wykorzystane (przy analizie pierwotnej) metody statystyki

opisowej i ekonometrii. Taka metoda została wykorzystana przy analizie sytuacji materialnej rodzin z dziećmi w latach 2005-2015 przeprowadzonej na podstawie danych źródłowych zgromadzonych w ramach badania Diagnoza Społeczna (wyniki opublikowane w artykule **„Sytuacja ekonomiczna polskich rodzin z dziećmi w dekadzie członkostwa w Unii Europejskiej”**). W opracowaniu przedstawiona została ocena poziomu dochodów rodzin oraz dynamika jego zmian. Do oceny tych zmian zostały użyte krzywe wzrostu dochodów (*growth incidence curve, income growth curve*). Wykorzystanie tego narzędzia pozwoliło na ocenę zmian wartości w odniesieniu do średniej i mediany dochodów oraz dla wybranych kwantyli rozkładu dochodów. Pozwoliło to na rozpoznanie, na ile wzrosty i spadki dochodu dotyczyły gospodarstw domowych o zróżnicowanym poziomie dochodu początkowego.

Przykładem własnych badań empirycznych są badania sondażowe zrealizowane na terenie Wrocławia przy wykorzystaniu technik PAPI i CAWI (próba 100 osób, 847 zakwalifikowanych do analizy) oraz FGI, 9 2 grupy po 6 osób) przeprowadzone wśród rodzin z dziećmi do lat trzech dot. oczekiwań rodzin co do form opieki nad dziećmi. Badania te wzbogacają analizę opracowaną z zastosowaniem metod statystyki opisowej oraz danych źródłowych różnych instytucji i organizacji. (wyniki przedstawione w artykule **Kierunki zmian w instytucjonalnej opiece nad dziećmi dla lat 3 w świetle oczekiwań rodziców – studium przypadku**).

Omówiony zbiór publikacji prezentowany jako osiągnięcie habilitacyjne pogłębia wiedzę na temat polityki podmiotów publicznych – polityki społecznej i rodzinnej wobec problemów związanych ze zmianami funkcjonowania rodzin (ich de instytucjonalizacji i dysfunkcjonalności). Prowadzone przez Habilitantkę analizy i badania wskazują na dwukierunkowość oddziaływań: zjawisk społecznych jako wyzwań dla wymienionych polityk – z jednej, i skutków tych polityk (ze względu na ich nieadekwatność i nieefektywność) dla przebiegu i następstw tych zjawisk – z drugiej strony.

4. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Działalność publikacyjna

Poza wymienionym w pkt.3 recenzji tematycznym cyklem zainteresowań naukowych Habilitantki (22 pozycje) ma Ona znaczący dorobek w zakresie innych problemów polityki społecznej m.in. polityki rynku pracy, polityki edukacyjnej, zabezpieczenia społecznego, nierówności społecznych, problemów migracyjnych, usług społecznych. Oprócz publikacji wskazanych jako jedno tematyczny cykl osiągnięć naukowo-badawczych jest Autorką lub Współautorką innych prac

naukowych (38, w tym 33 napisanych po uzyskaniu stopnia doktora; łączna liczba prac naukowych wynosi 60, w tym 55 powstało po uzyskaniu stopnia doktora). W statystycznym wymiarze dokonań naukowych Habilitantki w okresie 2005-2017 (w tym roczny okres urlopu macierzyńskiego) oznacza to około 5 publikacji rocznie, co wskazuje na utrzymującą się aktywność i systematyczność w pracy naukowo-badawczej.

Wymienione publikacje to: artykuły w czasopismach indeksowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (łącznie 20), rozdziały w monografiach (17), raporty z badań i publikacje eksperckie (11), redakcje zeszytów naukowych – „Prace Naukowe UE we Wrocławiu”(6); rozdziały w podręcznikach. (3). Kolejne opracowania (w tym redakcja naukowa zeszytu „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” – w języku angielskim) zostały złożone do druku

Zasięg publikacji dr Joanny Szczepaniak-Sienniak ma wymiar krajowy; tylko jedna pozycja została opublikowana w języku angielskim (Demographic and socio-economic conditions of the restructuring of family Policy In Poland opublikowana w: Athens Journal of Social Sciences no 4 Athens Institute for Education nad Research, Athens 2014). Brak zatem dla publikacji naukowych sumarycznego *impact factor* według listy Journal Citation (JCR), brak liczby cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS), brak indeksu Hirscha.

Udział w projektach badawczych

Dr Joanna Szczepaniak-Sienniak brała czynny udział w realizacji 9 projektów badawczych, w tym 2 międzynarodowych. Pełniła w nich funkcję eksperta/wykonawcy, w dwóch przypadkach w kierownika/wykonawcy. Tematyka większości projektów łączyła się z głównym nurtem zainteresowań Habilitantki – problemami rodzin i polityki rodzinnej. Aktualnie zaangażowana jest w realizację projektu międzynarodowego, z perspektywą uczestnictwa w kolejnym.

Współpraca międzynarodowa

Budowanie pozycji dr Joanny Szczepaniak-Sienniak na arenie międzynarodowej wyraża się w jej udziale w badaniach międzynarodowych: *Families in economic crisis; mapping policy responses in 10 European member state* – koordynowanym przez European Foundation for the Living and Working Conditions(EUROFoUND) - Institutio per la Ricerca Sociale (2015-2016) w charakterze eksperta narodowego; *Innovative Social Investment: Strengthening communities in Europe* (koordynowanym przez Manchester Metropolitan University) 2016-2106 – w charakterze eksperta.; realizowanym obecnie projekcie *Social One Stop Shop* – kierowanym przez Aksakovo Municipality – Bulgaria w charakterze eksperta/wykonawcy z ramienia Partner. Przewidziany jest też jej udział przy realizacji

projektu: *Impact Poland's 500+ Program on Fertility* (wniosek w trakcie rekrutacji). Brała też aktywny udział (przedstawienie referatów) w konferencjach międzynarodowych w: Sztokholmie, Budapeszcie, Atenach., Mainz- w Niemczech oraz konferencjach międzynarodowych organizowanych na terenie Polski (ogółem przedstawiła na nich 5 referatów w języku angielskim, w dwóch przypadkach uczestnictwo polegało na moderowaniu sesji).

Innymi formami aktywności na forum międzynarodowym są:

- Uzyskanie (w trybie konkursowym) stypendium im. Heinricha Bolla Stiftung i udział w międzynarodowym programie naukowym Gender Equality And the Economy Program/Gender, Macroeconomics and International Economics International Workin Group, w ramach którego została włączona do międzynarodowej sieci naukowej, uczestniczyła w warsztatach i szkoleniach;
- Udział (w trybie konkursowym) w międzynarodowym szkoleniu nt łączenia życia zawodowego z rodzinnym. (LLP-ERASMUS PROGRAMME) na Uniwersytecie w Ferrarze (Włochy);
- Członkostwo w międzynarodowej organizacji i stowarzyszeniu naukowym: European Association for Population Study (EAPS) oraz Knowledge Networking and Capacity Building Program In Engendering Macroeconomics and International Economics (GEM-IWG).

Udział w konferencjach naukowych upowszechniających wiedzę i dorobek naukowy

Na podkreślenie zasługuje aktywne uczestnictwo Habilitantki w licznych konferencjach naukowych. Od 2005 roku (w którym uzyskała stopień doktora) uczestniczyła w 41 konferencjach, podczas których wygłaszała referaty związane tematycznie z głównym nurtem jej badań: problemem opieki kompensacyjnej, innymi formami opieki nad dziećmi, warunkami funkcjonowania rodzin, wybranymi problemami demograficznym, relacjami międzypokoleniowymi, przejawami dysfunkcyjności rodzin, wieloma aspektami polityki rodzinnej. Można uznać, że tematyka przygotowanych i wygłoszonych referatów uzupełnia jednotematyczny cykl artykułów, wymienionych przez Habilitantkę jako główne osiągnięcie naukowe.

Należy podkreślić zasługę Habilitantki, jakim jest zainicjowanie w 2010 roku cyklu ogólnopolskich konferencji naukowych na tematy związane z problemami rodziny i polityki rodzinnej w Polsce i Europie i pełnieni w nich roli przewodniczącej komitetu naukowego i organizacyjnego. W konferencjach uczestniczą zarówno przedstawiciele środowiska naukowych jak i przedstawiciele instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych. Cykl ten znalazł uznanie z

środowisku zajmującym się polityką społeczną i rodzinną, wpisał się w stały terminarz wydarzeń w tym zakresie.

Ocena dorobku dydaktycznego

Jako pracownik Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Głogowie dr Joanna Szczepaniak-Sienniak prowadzi zajęcia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych na poziomie I, II i studiach podyplomowych w zakresie takich przedmiotów jak: polityka społeczna oraz socjologia ogólnej. Zakres tematyczny pracy dydaktycznej jest poszerzony o takie przedmioty jak socjologia pracy i kierownictwa, psychologiczne aspekty wykonywania pracy, społeczne aspekty rynku pracy, przedsiębiorczość społeczna, kultura przedsiębiorczości, międzynarodowe stosunki gospodarcze. Praca dydaktyczna obejmuje takie formy zajęć jak: wykłady, ćwiczenia i seminaria.

Habilitationka była promotorem 37 prac dyplomowych i magisterskich, recenzentem 150 takich prac. Na mocy uchwały Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych UE zostały Jej powierzone obowiązki promotora pomocniczego rozprawy doktorskiej.,

Habilitationka opracowywała programy nauczania i sylabusy do nauczania przedmiotów. Brała udział w przygotowaniu podręcznika w zakresie polityki społecznej. Dowodem uznania były nagrody przyznane przez rektorów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu za udział w pracach nad podręcznikiem. . Uzyskała też wyróżnienie w konkursie na wykładowcę roku (2010) organizowanym przez Radę Uczelnianą Samorządu Studentów PWSZ w Głogowie.

Działalność organizatorska

Dr Joanna Szczepaniak-Sienniak bierze aktywny udział w życiu naukowym uczelni. Obok wspomnianej wyżej roli przewodniczącej komitetu naukowego i organizacyjnego cyklicznych konferencji naukowych nt. rodziny i polityki rodzinnej włączała się w organizację innych konferencji w charakterze przewodniczącej lub członka komitetu organizacyjnego i organizatora sesji tematycznych.

Pełni rolę współredaktora naukowego czasopisma „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” Od 2015 r. recenzuje artykuły (w języku polskim i angielskim) w czasopiśmie „Wrocławskie Studia Politologiczne” (od 2010 r. 7 zeszytów).

W latach 2013-2016 przygotowywał na zlecenie Instytutu Obywatelskiego opracowania o charakterze eksperckim na temat uwarunkowań polskiej polityki rodzinnej.

Współpracuje z Narodową Radą Rozwoju przy Kancelarii Prezydenta RP (sekcja polityka społeczna, rodzina) w pracach nad oceną efektów programu 500+.

5. Konkluzje końcowe

Bardzo pozytywnie oceniam dorobek naukowy dr Joanny Szczepaniak-Sienniak z uwagi na:

- Z punktu widzenia dziedziny nauk społecznych i dyscypliny nauki o polityce najistotniejszym walorem dorobku Habilitantki jest rzeczywisty wkład w rozwój nauki o polityce społecznej, w tym – jej subdyscypliny – polityki rodzinnej. Uzasadnia to prowadzenie procedury habilitacyjnej w obszarze przytoczonej dziedziny i dyscypliny naukowej. Na szczególne uznanie zasługują nowatorskie wątki w dorobku Habilitantki, za które uznaję koncepcję społecznej odpowiedzialności rodziny i jej implikacje dla polityki rodzinnej oraz zasadność i możliwości realizacji zasady pomocniczości w ramach polityki społecznej i rodzinnej. Prace Habilitantki wnoszą istotny wkład w rozwój wiedzy, ale mają też znaczenie aplikacyjne, ważne punktu widzenia badań stosowanych.

- Prace dr Joanny Szczepaniak-Sienniak cechuje aktualność i trafność podejmowanej problematyki, formułowanie wniosków pozwalających na poszerzenie i pogłębienie wiedzy teoretycznej o rodzinie, zwłaszcza o następujących zmianach w funkcjonowaniu rodziny, ich uwarunkowaniach i konsekwencjach w postaci dysfunkcjonalności.

Na podkreślenie zasługuje:

- systematyczna aktywność naukowo-badawcza, której efektem jest znacząca liczba publikacji;
- udział w charakterze wykonawcy i kierownika w projektach badawczych;
- poszerzanie działań w ramach współpracy międzynarodowej poprzez udział w międzynarodowych projektach badawczych, uczestnictwo w konferencjach naukowych, włączenie w trybie konkursowym do międzynarodowej sieci naukowej, uczestnictwo w szkoleniach na forum międzynarodowym, członkostwo w organizacjach międzynarodowych;

- szczególna aktywność na polu upowszechniania wiedzy w postaci prezentacji autorskich referatów na konferencjach naukowych oraz podjęcie inicjatywy organizowania cyklicznych konferencji ogólnopolskich poświęconych polityce rodzinnej;

- działalność dydaktyczna doceniona zarówno przez władze uczelni jak i grono studentów.

Uwzględniając obowiązujące kryteria i zasady przygotowania ocen w postępowaniu habilitacyjnym, określone w wymienionych na wstępie regulacjach prawnych **wnoszę o nadanie Pani dr Joannie Szczepaniak-Sienniak stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk polityce.** .

Warszawa 19.03.2018

B. Pawłowski